

Institutul pentru
Dezvoltare și
Inițiative Sociale
"Viitorul"

BULETIN DE POLITICĂ EXTERNĂ AL MOLDOVEI

Numărul 9, August 2010

REPUBLICA MOLDOVA ȘI UCRAINA - ABORDARE LA PACHET PENTRU UE SAU FIECARE CU PROPRIUL PARCURS?

Veaceslav Berbeca

Buletinul de Politică Externă al Moldovei reprezintă o serie de analize scurte, scrise de experți locali și străini, dedicate celor mai importante subiecte de politică externă, dezvoltărilor majore din Marea Neagră, cooperarea cu organizațiile internaționale și a activităților de menținere a păcii din regiune. Buletinul are scopul să creeze o platformă comună pentru discuții între experți, comentatori, oficiali și diplomați care sunt interesați de perspectivele de integrare europeană a Moldovei. Buletinul mai tinde să ofere diplomaților și analiștilor moldoveni o tribună veritabilă pentru dezbaterile celor mai controversate puncte de vedere care ar putea ajuta Moldova să-și găsească mai ușor calea spre UE.

CITIȚI ÎN URMĂTOARELE EDIȚII DESPRE:

Sunt moldovenii care
dețin pașapoarte
românești un pericol
devastator pentru UE?

Asistența externă și
dezvoltarea Republicii
Moldova

Republica Moldova și Ucraina sunt două state care își manifestă dorința de a adera la Uniunea Europeană. Eforturile ambelor state de a se alinia la valorile europene au avut un caracter ambiguu și neclar de foarte multe ori. Drept consecință, aceste două țări se plasează probabil în categoria statelor „întârziate” cu referire la posibilitatea acestora de a adera la Uniunea Europeană. Cu alte cuvinte, ambele state vecine reprezintă, probabil, ultimele posibile potențiale candidate la aderarea la UE. Momentul aderării este însă într-o legătură directă cu performanțele economice și politice ale Republicii Moldova și Ucraina.

Ce ar însemna o abordare la pachet?

Vorbind despre includerea de către UE a Republicii Moldova și a Ucrainei în același pachet, ne referim, ipotetic, la faptul că acestea ar putea figura în lista statelor candidate la aderarea la UE. Deocamdată, nici una din țările vizate nu i s-a recunoscut o astfel de perspectivă. Noțiunea de „*abordare la pachet*” presupune o condiționalitate între statele vizate de o astfel de perspectivă în procesul de aderare la Uniunea Europeană. Altfel vorbind, șansele de aderare ale unui stat depind de performanțele economice, politice sau de alt gen ale celui alt stat care constituie elementul acestei abordări.

Abordarea la pachet presupune avantaje dar și riscuri pentru statele care ar fi vizate de o astfel de perspectivă. Avantajul ar fi că în urma existenței unei astfel de abordări, între statele respective ar exista o concurență pentru realizarea reformelor necesare de aderare la UE. În caz contrar, statul care eșuează în promovarea reformelor riscă să fie aspru criticat. Abordarea la pachet este avantajoasă și în cazul în care este cunoscută o dată aproximativă a aderării statelor vizate la UE.

Riscurile acestei abordări țin de faptul că șansele de aderare, prin includerea la pachet a mai multor state, depind de performanțele implementării reformelor în țările candidate. Data aderării este într-o legătură directă cu promovarea reformelor în statele candidate la UE. Iar întârzierea implementării standardelor europene într-un stat candidat amână aderarea tuturor la UE. Extinderea din 2007 a României și a Bulgariei a fost considerată, cel puțin la nivel de discurs, drept o aderare la pachet ale acestor două state la UE. De la decizia Consiliului European de la Helsinki din decembrie 1999 de a deschide negocierile de aderare cu România și Bulgaria și pînă la aderarea acestora la 1 ianuarie 2007, a existat o adevărată întrecere între state, culminînd cu reproșuri de lipsă de reforme eficiente. Bulgaria își exprimase într-un rînd îngrijorarea că rezultatele proaste ale României la mai multe capitole ar putea bloca aderarea statului bulgar la Uniunea Europeană. Actualmente, există mai multe state candidate la aderarea la UE (Turcia, Croația, Macedonia și Islanda), fără a fi incluse împreună într-un pachet. Asta înseamnă că șansele de aderare ale acestor state depinde exclusiv de performanțele înregistrate de acestea.

Moldova, Ucraina – separați sau împreună?

Republica Moldova și Ucraina sunt două state cu un parcurs practic identic în privința subiectului de integrare europeană. Ambele state au pendulat o perioadă între Vest și Est după care și-au anunțat intenția de a adera la UE. Totuși, de foarte multe ori, a existat o neconcordanță între retorica europeană și acțiunile ambelor state. De asemenea, Ucraina a avansat mai mult în relațiile sale cu Uniunea Europeană, convenind asupra unei Agende de Asociere în urma întrunirii Consiliului de Cooperare UE-Ucraina din 16 iunie 2009. Mai mult chiar, în Ucraina, în ciuda unei crize politice prelungite după Revoluția Oranj din 2004, diferite enclave birocratice din cele mai importante ministere au depus eforturi pentru a implementa reforme interne sub stindardul integrării europene, avînd mandatul politic de la guverne pentru a acționa în acest sens.¹ Atunci cînd UE încuraja Belarus și Armenia să promoveze reforme, Uniunea, de fapt, le ruga să fie mai mult ca Ucraina.² Însă, pentru unii observatori,

1 Kataryna Wolczuk, *Ukraine and its relations with the EU in the context of the European Neighbourhood Policy in Ukraine: quo vadis?*, Chaillot Paper n. 108, february 2008, p. 102

2 Andrew Wilson, [Dealing with Yanukovich's Ukraine](http://www.ecfr.eu/content/entry/dealing_with_yanukovychs_ukraine_andrew_wilson), European Council of Foreign Affairs, www.ecfr.eu/content/entry/dealing_with_yanukovychs_ukraine_andrew_wilson

Ucraina, dacă facem referire la criteriile de la Copenhaga, cu cerințele față de statul candidat de a fi democratic, de a avea o economie de piață funcțională și de a respecta drepturile minorităților, este mult mai aproape de UE decât a fost cîțiva ani în urmă.³

Republica Moldova a rămas în urma Ucrainei în privința negocierii unui Acord de Asociere UE-Republica Moldova, discuțiile fiind lansate în ianuarie 2010. În anul curent au avut loc mai multe runde de negocieri care, pe lîngă Acordul de Asociere UE-Republica Moldova, au vizat liberalizarea regimului de vize. Drept urmare, Gunnar Wiegand, director pentru Europa de Est în cadrul Direcției generale pentru relații externe a Comisiei Europene, a declarat în iunie a.c. la Chișinău că: “negocierile privind semnarea Acordului de asociere a Republicii Moldova la UE se desfășoară cu o viteză fără precedent”.⁴ Rezultatele bune înregistrate de Republica Moldova în raport cu UE au fost confirmate de experți europeni care au declarat că în programul Parteneriatului Estic al Uniunii Europene, Republica Moldova a devenit prioritatea numărul unu.⁵ O astfel de afirmație înseamnă că statul moldovenesc poate fi prezentat ca un model de succes la capitolul reforme pentru alte state din cadrul Parteneriatului Estic.

La acest moment, atît Moldova cît și Ucraina sunt, practic, la aceeași etapă de dezvoltare a relațiilor cu Uniunea Europeană. Totuși, în multe privințe aceste state sunt foarte diferite, fapt care le avantajează sau le dezavantajează în perspectiva apropierei lor de UE. În lumina ultimilor schimbări din Republica Moldova și Ucraina, sunt emise diferite păreri cu privire la oportunitatea includerii la pachet a ambelor state pentru aderarea la UE.

Există mai multe argumente care ar explica ideea decuplării Republicii Moldova de Ucraina. În primul rînd, Ucraina este implicată în alte proiecte care sunt incompatibile cu integrarea europeană. Este vorba de Spațiul Economic European (SEE), din care mai fac parte Federația Rusă, Ucraina, Belarus și Kazahstan, care prevede crearea condițiilor de liberă circulație a produselor, capitalului, serviciilor și a forței de muncă. Chiar dacă prezența Ucrainei în acest proiect este neesențială, abandonarea acestei structuri ar putea trezi reacții negative la Moscova. Potrivit unor experți, precedentul Ucrainei, care în urma ultimilor alegeri interne și-a schimbat vectorul de orientare și tinde tot mai mult să se integreze economic cu Federația Rusă, este studiat cu multă atenție în centrele strategice din Europa și nu numai.⁶ În al doilea rînd, Acordul de Asociere negociat acum cu UE nu prevede perspectiva de aderare la Uniune. Deși anumite voci din Europa sugerează necesitatea apropierei UE de Ucraina⁷, este puțin probabil că șansele de aderare la Uniune se vor schimba semnificativ în viitorul apropiat. În al treilea rînd, șansele Ucrainei (de fapt, la fel ca și ale Moldovei) de a adera la UE în viitorul apropiat sunt subminate de “starea de oboseală” după extinderea din 2004 și 2007. Ucraina, fiind o țară foarte mare, va fi mai greu de digerat decât Moldova. În al patrulea rînd, Ucraina este un stat cu o populație divizată în privința aspirațiilor lor între Vest și Est. Un sondaj efectuat de Universitatea din Aberystwyth arată că mai puțin de o jumătate din populația Ucrainei are o atitudine pozitivă față de UE, în timp ce în Moldova marea majoritate a populației este pentru o apropiere de UE.⁸

Există, totuși și cîteva argumente în defavoarea decuplării Republicii Moldova de Ucraina. În pri-

3 Jonathan Hibberd, *Has change in power panicked European Union into action?*, www.kyivpost.com/news/opinion/op_ed/detail/61538/

4 www.dw-world.de/dw/article/0,,5665985,00.html

5 www.basarabeni.ro/stiri/integrare-europeana/republica-moldova-are-sanse-re-1491/

6 Idem

7 Sabine Fischer, *Has the EU lost Ukraine?*, Analysis - February 2010, Institute for Security Studies, [www.iss.europa.eu/uploads/media/](http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Has_the_EU_lost_Ukraine.pdf)

[Has_the_EU_lost_Ukraine.pdf](http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Has_the_EU_lost_Ukraine.pdf); Andrew Wilson, *Dealing with Yanukovich's Ukraine*, European Council of Foreign Affairs, www.ecfa.eu/content/entry/dealing_with_yanukovychs_ukraine_andrew_wilson

8 www.euractiv.com/en/east-mediterranean/moldova-most-EU-friendly-eastern-country-survey-reveals-news-495197

mul rînd, ideea decuplării, odată emisă și intens propagată la Chișinău, ar putea supăra administrația de la Kiev. Și asta în contextul în care Ucraina, cîțiva ani în urmă, fiind mai bine la capitolul apropierei de UE decît Republica Moldova, nu a emis o astfel de propunere în raport cu Chișinăul. Ideea decuplării ar putea avea efecte negative asupra politicii de deschidere a Ucrainei față de subiectul transnistrean. În al doilea rînd, încercarea Moldovei de a fi tratată separat de Ucraina ar putea însemna un anumit risc în cazul avansării Ucrainei în apropierea de UE. Însă, datorită așezării sale geografice, în cazul avansării relațiilor UE-Ucraina, partea moldovenească va avea oricum de cîștigat. În acest sens, este important conjugarea eforturilor ambelor state pentru a depăși problemele interne și pentru a se susține reciproc în procesul de aderare la UE.

Concluzii

Afirmațiile oficialilor și experților europeni confirmă ideea că Republica Moldova este liderul din regiune în cursa pentru integrare. Drept urmare, au fost expuse mai multe păreri cu privire la includerea Moldovei în pachetul țărilor din Balcanii de Vest de aderare la Comunitatea Europeană. Traian Băsescu, președintele României, a fost unul dintre primii care a lansat ideea de includere la pachet a Republicii Moldova cu țările din Balcanii de Vest în procesul de aderare la UE. Aceeași idee este susținută și de Polonia care poate deveni a doua țară membră a UE care ar veni în sprijinul acestei opțiuni. Suedia, dimpotrivă, a sugerat să realizăm toate proiectele Parteneriatului Estic ca o etapă în pregătirea pentru integrare și ne-a sugerat să nu tindem spre pachetul Balcanilor de Vest, ci să mergem pe un proces de aderare independent, chiar înaintea țărilor balcanice.

Probabil, administrația de la Chișinău va trebui să reflecteze mult cu referire la opțiunile care se prefigurează: să fie sau nu inclusă la pachet cu alte state, să adere la blocul Balcanilor de Vest, sau să meargă pe un proces de aderare independent chiar înaintea țărilor balcanice.

Scopul principal al Republicii Moldova este de a continua reformele interne. Integrarea europeană presupune un efort intern care vizează racordarea standardelor și valorilor Republicii Moldova la cele europene. Asta înseamnă că administrația de la Chișinău trebuie să depună în continuare eforturi vizibile pentru compatibilizarea cu acquis-ul comunitar și cu politicile europene care este cea mai sigură cale de aderare la UE.

Această publicație a fost elaborată de IDIS „Viitorul” cu sprijinul financiar al Fundației Soros – Moldova și al the National Endowment for Democracy. Opiniile exprimate în această publicație reflectă poziția autorilor/autorului și nu reprezintă în mod neapărat punctul de vedere al instituțiilor finanțatoare.